

**Az új keresztény társadalom igénye és esélye Magyarországon:
Mit tehet a keresztény ember?**

Manapság több vallásszociológus is a keresztény társadalom végéről, vagy keresztény paradigmaváltásról ír, illetve gondolkodik arról, hogy mi következhet a keresztény társadalom után.^{1 2} Ezért lehet meglepő, de ugyanakkor „forradalmi” is új keresztény társadalom igényét és esélyét latolgatni a mai Magyarországon. A témáról gondolkodva vezérfonalként J. Maritain: Az igazi humanizmus c. könyvét használtam. Először Maritain könyvéből idézve magyarázom meg az alapfogalmakat. A cikk további részében a mai magyar társadalom és kereszténység helyzetében próbálom értelmezni a Maritain által megfogalmazott új keresztény társadalmat. Előrebocsátom, hogy nem vagyok társadalomtudós. Katolikus keresztényként, az Egyház és a közösség (család-társadalom) iránt érzett felelősség és a kiútkeresés az, amely motivált e cikk megírásában.

Mi az új keresztény társadalom?

Kiindulópontként le kell szögeznünk, hogy az új keresztény társadalom történelmi ideál, nem utópia. Az utópia és a történelmi ideál közötti különbség az, hogy az utópia cél, amely nyugalmi állapotként megvalósítandó, ezért megvalósíthatatlan modell. Az ideál dinamikus kép, amely éppen ezért elképzelhető és megvalósítható hosszú távú politikai tevékenység eredményeképpen.

Az új keresztény társadalom ideológiai alapja a teocentrikus humanizmus. Elismeri, hogy Isten az emberlét középpontja. Az ember Isten képmása, ebből fakad, hogy szabad akarattal rendelkezik. Emberi méltósága van, ez a szabadság és az egyenlőség forrása és egyben az emberi jogok metafizikai alapja.

A teocentrikus humanizmus ellentéte az antropocentrikus humanizmus, amelyben az ember önmagának és következképpen mindennek a központja.³

¹ Tomka Miklós: A keresztény társadalom vége. Előadás, 2010.

² Kamarás István: Keresztény paradigmaváltás? Credo 2012. 1. 32-42.

³ Maritain, Jacques: Az igazi humanizmus. Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak / Szent István Társulat, Budapest, 1996.

Maritain gondolatai időszerűek. XVI. Benedek pápa írja szociális körlevelében: „A teljes humanizmust kell előmozdítani. Ez nem mást jelent, mint az egész ember és minden ember fejlődését. Az a humanizmus, amely elzárkózik a szellem értékeitől és Istentől, aki azok forrása, látszólag győzedelmeskedhet. Biztos, hogy az ember megszervezheti a földet Isten nélkül is, de Isten nélkül végső soron csak az ember ellen szervezheti meg. Az ilyen kizárólagos humanizmus embertelen humanizmus. Az igazi humanizmus tehát nyitott az Abszolútumra, elismerése annak a hivatásnak, amely az emberi élet igazi értelmét adja. Az ember távolról sem végső normája az értékeknek, és csak önmagán túlhaladva valósíthatja meg önmagát”.⁴

Az új keresztény társadalmi ideál megvalósulásának keretei

Maritain az új keresztény társadalmat civilizációnk harmadik korszakának tekinti. Ez a korszak az antropocentrikus humanizmus általános felszámolásával fog kezdődni, s nem tudni hány évszázadig tart majd.

Az új keresztény társadalom kiépülése a pluralista demokráciában történhet meg, amely társadalmi közmegegyezés eredményeként elismeri, hogy a világi államnak etikai, végső soron vallási jellegűnek kell lennie. Nem teokratikus államrendet kell elképzelni, amelyben az Egyház szellemi irányításának van az állam alárendelve, hanem keresztény ihletésű társadalmi rendet. Az ideális pluralista állam tekintélyelvű állam, amely a középkori államnál sokkal kevésbé, a liberális államnál sokkal inkább központosított. Kizárólag olyan keresztény állam lehetne, amelyben a hitetlenek épp úgy élhetnének, mint a hívők. Az egészséges filozófia szerint egyetlen igazi erkölcs van. Az állam politikai bölcsességével maga határozza meg, milyen jogállást ad a különböző spirituális közösségeknek. Az államnak el kell tűrnie eltérő istentiszteleti és eltérő élet- és magatartásformákat. A teológiai liberalizmust azonban el kell kerülni. Így az állam lényegileg keresztény lenne, ugyanakkor a területén élő, nem keresztény spirituális közösségek megfelelő szabadságot élvezhetnének.

Az ember, mint egyén (individuum) a társadalom része, így a közösségnek van alárendelve. Mint személy (persona), szintén a közösség tagja, de végső rendeltetése az örök élet, amely a közösség hatáskörén kívül esik. *A társadalom feladata abban áll, hogy megteremtse az emberi személy kibontakozásának keretfeltételeit, amely elősegíti végső rendeltetésének elérését.*

⁴ XVI. Benedek: Caritas in veritate (Cv 78), Róma, 2009

Ha az új keresztény társadalmat sikerül megvalósítani, annak együtt kell járnia az evangélium valóságos, evilági társadalmi megvalósításával. Ez új, világi és politikai szempontok alapján szerveződő, lényegileg keresztény ihletésű politikai formációk születését vonja maga után. Olyan ismeretlen fajtájú világi testvéri közösségeket, melyek profán jellegűek lennének. Alapelvükül a személy tiszteletét és az evangéliumi szeretet lelki erejét választanák. Az új politikai formációk alapvető spirituális forradalmat feltételeznek, a vallási erők feltámadását a szívekben. Ezen kívül széleskörű és sokoldalú előkészítő munka szükséges a gondolkodás, a cselekvés, a propaganda és a szervezés területén.

Milyen tulajdonjogi viszonyok jellemezhetnék az új keresztény társadalmat? Alapvetően a magánjellegű tulajdonlás lenne jellemző. Az anyagi javak azonban a teljes emberiség számára rendeltettek, így a közjót kell szolgálniuk. A közös használat törvényét újra kellene értelmezni. Nem megszüntetni, hanem át kellene alakítani a magánérdeket. Az emberi bűn következménye az, hogy egyesek szegénysége teremti meg mások bőségét. A bűn törvénye ellen harcolni kell. A természetnek az felelne meg leginkább, ha mindnyájunk szegénysége, amely nem nyomor, hanem a szükséges megléte, megteremtse a közösség bőségét, a gazdagságot, a fényűzést, dicsőséget mindenki számára. Olyan elosztási rendszert kellene kiépíteni, amelyet nem az állam, hanem a különféle organikus közösségek vezetnek. A világi közjó szolgálatának legfontosabb elve a hűség a közjó legfőbb alkotóelemeihez: az igazság, az igazságosság és a szeretet értékeihez. A közjó egyszerre anyagi és morális. A világi közjó nem a végső cél. Nagyobb jó szolgálatába rendeltetett, amely a személy örök javának, tökéletességének és spirituális szabadságának elnyerése. A keresztény állam minden személy részére lehetővé tenné rendeltetésének betöltését.

Isten országa azt a végpontot jelenti, amelyet a történelem mozgása készít elő és amelybe ez a mozgás torkollik. E felé halad az Egyház és a spirituális világ történelme, másrészt a profán világ és a politikai állam történelme. Azzal a különbséggel, hogy az Egyház története már Isten országának időben elkezdett története.

A jelenlegi korszak felszámolása előtt egy új keresztény társadalom számára csak a nem keresztény civilizáció keretein belüli átmeneti megvalósulásokat, vagy részleges sikert ésszerű remélni. A keresztény világnak egészében szakítania kellene azzal a társadalmi renddel, amely lelkiekben a burzsoá humanizmuson, gazdaságilag pedig a pénz termékenységén, önszaporításán alapul. Mivel az emberek nagy általánosságban leggyakrabban

érzékeik és nem értelmük szerint élnek, a művet annál több támadás éri majd, annál többen fogják elárulni, minél inkább sikerül átültetni a gyakorlatba. Ezért mindig szükség lesz újabb erőfeszítésekre és a folyamatos újrakezdésre.⁵

A keresztény ember világi küldetése és szerepe a társadalmi átalakításban

A modern világ társadalmi rendjét csak abban az esetben alakíthatjuk át, ha először is önmagunkban sűrgetjük a spirituális és erkölcsi élet megújítását. A kereszténység feladata, hogy formát adjon a világnak, hogy áthassa azt.

Az embernek tökéletességre kell törekednie, amely során az erények gyakorlása szükséges. Az emberek önfeláldozása testvéreik jobb életéért, a személyek alkotta közösségek konkrét javáért történik, ami a közjót szolgálja. A testvéri szeretet alázatos igazságának kell behatolnia a társadalom rendjébe és a közösségi élet struktúráiba. Ezáltal képes az ilyen humanizmus minden egyes embert nagyvá tenni a közösségben, és ezért nem lehet más e humanizmus, mint heroikus.

A keresztény embernek tudatában kell lennie az új világi rend felépítésében rá váró feladatnak. Részt kell vennie a társadalmi és politikai tevékenységben is. A keresztény szemlélet úgy győzedelmeskedhet, ha a keresztény társadalom elméletének hirdetői elegendő szellemi energiával, politikai bátorsággal, okossággal rendelkeznek ahhoz, hogy a társadalom számára érthetővé tegyék: az elképzelés megfelel az egészséges észnek és a közjónak. Így felkelthetik és kiérdemelhetik a többiek bizalmát és valódi vezetők erkölcsi tekintélyével vezethetnek.⁶

⁵ Maritain, Jacques: Az igazi humanizmus. Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak / Szent István Társulat, Budapest, 1996.

⁶ uo.

A keresztény ember cselekvési struktúrája

Az első szint a spirituális szint. Úgy cselekszünk, mint Krisztus misztikus testének tagjai. Ez az Egyház szintje. A második szint a világ szintje. Úgy cselekszünk, mint a földi állam tagjai, mint az emberiség földi ügyeiben elkötelezettek. A kettő különbözik, de nincsenek szétválasztva. A világi szint a spirituálistól várja az éltető erőt. Mindkét szinten csak akkor végezzük jól a munkánkat, ha a kitűzött cél elérésére rendelkezünk a kívánt kompetenciával és eszközökkel. Az igazságnak és a keresztény életnek még akkor is át kell hatnia tevékenységünket, s lélekként éltetnie, amikor az Egyháztól különböző közösség tagjaként cselekszünk. A harmadik szint az előző kettő között áll. Ez a világgal való összefüggésben teremtett spirituális szint. A házasság, család stb. kérdésében a keresztényeknek elsősorban nem a világi rend és a földi állam pillanatnyi érdekeit, ideológiai sodorvonalát szem előtt tartva, hanem az emberi személy örök javait és Krisztus egyházának közjavát figyelembe véve kell tevékenykedniük. A harmadik szinten fejtenek ki a katolikusok polgári tevékenységet, amikor részt vesznek a politikai életben, hogy megvédjék vallási értékeiket. Szigorúan abban a mértékben, amit ez a védelem megkövetel. Ahhoz, hogy megfelelően politizáljunk, tudnunk kell felismerni a politikai realitásokat, konkrét elképzeléssel kell rendelkezünk a közjót biztosító eszközökről.

Az első és a harmadik szinten, amikor katolikusokként cselekszünk, egységesen kell cselekedni. Csak a katolikusok egysége adhat elég erőt, hogy köreinkben a kulturális tevékenységek egész hálózatát kiépítsük egy majdani keresztény társadalom csírájaként, s hogy a polgári törvényhozás tiszteletben tartsa a vallási értékeket. Kizárólag vallási értékekről van szó a Szentszék és a püspöki karok meghatározása alapján, nem pedig egy személy, vagy párt állásfoglalásából kiindulva. A második, világi szinten egy ország katolikus népességének egészétől elvárható a teljes körű politikai, társadalmi és polgári tevékenység, amelyet a katolikusok katolikus módra végeznek. A második szinten a különbözőség a szabály. Egyazon oltárnál áldozó keresztények az államban megosztottá válnak. Ellenkezne a dolgok természetével, ha itt is a keresztények egységét követelnénk.

Krisztust ismertté tenni az Egyház feladata, nem az államé. De az államnak segítenie kell az Egyházat abban, hogy szabadon betölthesse küldetését. Így együttműködik a kettő. Az Egyház tanítása egymagában nem képes feloldani a világ és a történelem konfliktusait. A papság nem köteles a világi és politikai tevékenység irányítását a kezében tartani, mivel az Egyház

nem akarja a világi tényezőknek kiszolgáltatni magát. Hamar kiderülnének a tisztán spirituális rendű tevékenység kompetenciájának korlátai. A politikába csupán akkor kell beavatkoznia, ha a politika az oltárt érinti. A szigorúan vett világi társadalmi és politikai tevékenységek területén az természetes, hogy a kezdeményezés alulról, azaz a saját kockázatokra és felelősségekre tevékenykedő laikusoktól érkezik⁷³.

Az új keresztény társadalom igénye és esélye Magyarországon

Magyarország társadalma ma

A rendszerváltást követően létrejött Magyarországon a jogállam, a politikai pluralizmus és a demokratikus intézményrendszer, melyek az alapvető egyéni szabadságjogokat biztosítják (lelkiismereti szabadság, vallásszabadság, véleménynyilvánítási szabadság, gyülekezési szabadság stb.). Ez a szabadság önmagában csak eszköz és tartalommal kitöltendő keret, s vajmi keveset ér, ha vele együtt nem valósulnak meg más olyan értékek, mint a társadalmi igazságosság, a közjó, a szolidaritás⁵. Az államszocializmus kommunista ideológiája alól való felszabadulás az egész társadalmat felkészületlenül érte. A szélsőséges liberalizmus, a vadkapitalizmus, a maffiák és a politikai manipulációk világában a magyar állampolgárok alig tudnak tájékozódni. Bizonyos pénzügyi, vagy politikai érdekek ragadhatják kezükbe a hatalmat, a pénzt, s a tömegkommunikáción keresztül az egész társadalmat befolyásolhatják. A társadalom mai állapotára legnagyobb hatással az volt, hogy csaknem teljesen kiveszett mind a közösségi, mind az egyéni erkölcs, illetve maga a közösség is⁶. Az erőltetett urbanizáció és iparosítás eredményei az államszocializmus évtizedeiben a lakótelepek. Az ide költöző/költöztetett embereket kiszakították eredeti közösségükből, a nagyvárosi lakótelepeken gyökerüket, hagyományaikat, családjukat, vallásukat vesztett embertömegekké váltak. Az egyház, ami Szt. István óta összefogta az embereket itt nem épülhetett föl, hiszen a templomok kimaradtak a lakótelepek tervezéséből. Az embereket leszoktatták a templomba járásról, maradtak a „lángot őrző” keresztény családok. A közösségi szerveződések csírájukban fojtották el a 70-es végéig.

Mindezek következménye az, hogy „a mai magyar társadalom mindenkinél reménytelenebb, még a háborús országoknál is, mindenkinél

⁷ Maritain, Jacques: Az igazi humanizmus. Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak / Szent István Társulat, Budapest, 1996.

boldogtalanabb és azt érzik az emberek, hogy saját sorsukat nem tudják befolyásolni. A társadalom tagjai ezeket a negatív mutatókat túlórával, dohányzással, és italozással próbálja kompenzálni, 'ami persze még több stresszt okoz.' Alátámasztja ezt az a felmérés is, amely szerint Magyarország 35 éve vezet a szív és érrendszeri megbetegedések terén. A magyarok csaknem 8 évvel élnek kevesebbet, mint például az osztrákok, de határainkon belül is nagy az eltérés, ugyanis egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei ember átlagban 5 évvel él kevesebbet, mint egy Győr-Moson-Sopronban lakó.”⁸

A remény az új keresztény társadalomra Magyarországon

A meglévő alapok

Az állam plurális jogi struktúrájában még a legtökéletlenebb, a keresztény etikai ideáltól legtávolabb eső fejlődési fokozatok is a természetjog és a keresztény jog tökéletes formája felé orientálódnak. A politikai bölcsesség határozza meg, hogy hol vannak a pólustól.⁹ Ha megnézzük, milyen értékeket tekint magáénak az Európai Unió – még ha magára a kereszténységre nem is hivatkozik –, láthatjuk, hogy azok bizony nagyban egyeznek azokkal, amelyeket keresztény értékeknek nevezünk: szabadság, egyenlőség, emberi jogok, igazságosság, szolidaritás és szubszidiaritás.¹⁰

Az építkezés lehetősége - modell alkotás

„Az új keresztény társadalom felé csak a nem keresztény civilizáció keretein belüli átmeneti megvalósulásokon keresztül vezet az út.”¹¹ Véleményem szerint az építkezéshez modellalkotásra van szükség, amely rendszerbe foglalja és elfogadtatja a mindenkori társadalom számára az alapértékeket. Elsősorban a személy tiszteletét és az emberi élet védelmét a fogantatástól a természetes halálig. Ilyen modell lehet pl. a Zulehner által kidolgozott „szolidaritás társadalma”, amelyben a következőket írja: „Kizárólag a szolidaritás társadalomba vezető úton juthatunk olyan élethez, amelyet az igazságosság, a

⁸ Tomka Miklós: A legreménytelenebb társadalom. Előadás, 2009/8. Érszegi Márk Aurél: Európai alkotmány keresztény értékekkel. Keresztény közéleti akadémia (www.kka.hu)

⁹ Maritain, Jacques: Az igazi humanizmus. Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak / Szent István Társulat, Budapest, 1996.

¹⁰ Érszegi Márk Aurél: Európai alkotmány keresztény értékekkel. Keresztény közéleti akadémia (www.kka.hu)

¹¹ Maritain, Jacques: Az igazi humanizmus. Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak / Szent István Társulat, Budapest, 1996.

béke és a szabadság jellemez. Süllyesztő társadalom helyett létre kell hozni a szolidaritás társadalmát. A mai tendencia, amit a világ sugall az, hogy a társadalom számára fölöslegeseket takarítsuk el. A fölöslegesnek ítélt társadalmi csoportok a következők: *Haldoklók, idősek, ápolásra szorulóak*. Európa-szerte az eutanázia-törvény liberalizálása folyik. Ennek hazánkban is meglévő alternatívája a házi ápolás, és a hospice-mozgalom intézményi illetve otthoni keretek között. Fogyatékos gyerekek. Erősödik az az irányzat, amely egyenesen bűnözőknek tekinti azokat a szülőket, akik egy előreláthatóan fogyatékos gyermeket hoznak világra, mert túlzott terheket rónak magukra és a társadalomra. *Tartós munkanélküliséggel sújtott tömegek, és a menekültek*. Együttműködés szükséges a fejlesztés területén, ami megakadályozhatja, hogy holnap még többen szegénységi menekültté váljanak. Nem kétséges, hogy az egyetlen humánus, szabad és békés választás a szolidaritás társadalma.

Ausztriában a társadalom 85%-a a szolidaritást elvileg az egyik legfontosabb tevékenységnek tartja, azonban a szolidaritás tettekben csak 5-20%-ban valósul meg.”¹²

Zulehner tanulmányában világos összefüggést tár fel a rendszerbe szerveződő vallásosság, és a terheket vállaló szolidaritásra való képesség között. Az egyéniesített hitnek se sava, se borsza. Csak akkor hat igazi erőként, ha hálózatba szerveződik, amelynek tagjait a szolidaritás kapcsolja össze. Az Evangélium csak hálózati rendszerben tudja kibontakoztatni erejét. Ez a keresztények hatalmas társadalmi ereje: a szolidaritási térkép és a vallásos hálózatok térképe teljesen egybeesik.

A szolidaritásba bele kell nőni. A szolidaritás bölcsője és élőhelye a család. A családokban erősödik énünk, itt alakul ki a helyes önértékelés és önbecsülés. Ha az apák hiányoznak, ami manapság gyakran előfordul, akkor a gyermekek nagyobb valószínűséggel maradnak szimbiózisban az anyával, miáltal erősen fékeződik az Én fejlődése. Aki tehát azt kívánja, hogy a következő nemzedék szolidáris legyen, annak a család megerősítésén kell fáradoznia, és ezen belül is főleg azon, hogy a férfiak apák is lehessenek. Meg kell találni az egyensúlyt és újragondolni a viszonyt a család világa és a kenyérkereset világa között.

A szolidaritás kulturális gyarapítása terén az iskoláknak egyre nagyobb a jelentőségük. Ez azt előfeltételezi, hogy az iskolai nevelés nemcsak szakmai képzésből áll, hanem a társadalom érték-tartalékaival is törődik. Ehhez jó lenne, ha az osztályok a szolidaritás egyfajta helyeivé válnának.

¹²Zulehner, Paul M.: Szolidaritás a túlélés egyetlen esélye. Vigília 1999. szeptember

Nem lebecsülendő a vallásos szervezetek, azon belül is a keresztény egyházak teljesítménye a szolidaritás terén. Ha a keresztény üzenet ereje akadálytalanul kibontakozhat, az emberek megszabadulnak félelmeiktől, ami előmozdítja a szolidaritás fejlődését. Ezért találunk a keresztény közösségekben, rendekben, bázisközösségekben, az egyházközségekben átlagon felül szolidáris embereket.

A szolidaritás szempontjából tehát az egyházak szinte pótolhatatlan társadalmi erőt képviselnek. A hitoktatás hatalmas mértékben szélesíti a gyermekek élethorizontját, és fejleszti szolidaritásra való képességüket.

Végző soron a politika is hathat ösztönzően a szolidaritásra. A politikának építenie kellene az emberek szolidaritás iránti vágyára. Ezzel több szolidaritást feltételezne az emberekről, mint amennyit pillanatnyilag képesek lennének nyújtani.¹³

Örvendetes módon a Zulehner által ismertetett szolidaritás társadalom modelljének több eleme felfedezhető Magyarországon. A teljesség igénye nélkül a következőkben az oktatás, a társadalmi összefogás, valamint a politikai döntések területén felfedezhető szolidaritási elemeket veszem szemügyre.

A kötelező közösségi szolgálat bevezetése. 2016-tól kötelező lesz érettségihez a közösségi munka, amelyet tanulók számára a középiskolák a 9–11. évfolyamán szervezik meg. A katolikus egyházi iskolákban a TESZI (tevékeny szeretet iskolája) már évek óta kötelező a 9-10. évfolyamos diákok számára, amelynek keretében a fiatalok a maguk választotta területen segítenek a tágabb környezetükben élő rászorulóknak: időseknek, fogyatékkal élőknek, nehéz anyagi helyzetben lévő családoknak és alsóbb évfolyamok korrepetálásában.

A 2013 szeptemberétől kötelező hittan és etikaoktatás sokat tehet a gyerekek szolidaritás képességének fejlesztésében.

A családból vett szolidaritási mintán alapul az egy-egy célért elkötelezett csoportok szerveződése. Katasztrófák (vörösiszap, árvizek stb.) esetén kiemelkedő az összefogás képesség a magyar emberek között, amelyet legtöbbször valamelyik keresztény szervezet (Máltai Szeretetszolgálat, Ökumenikus Segélyszervezet, Baptista Szeretetszolgálat stb.) koordinál. A közösségi portálok és a média szerepe igen jelentős az összefogás ösztönzésében.

Magyarországon az utóbbi évek nagypolitikai döntéseiben egyre inkább megfogalmazódnak és megvalósulnak olyan intézkedések, amelyek a

¹³ Zulehner, Paul M.: Szolidaritás a túlélés egyetlen esélye. Vigília 1999. szeptember

szolidaritás társadalmának megvalósulását segíthetik elő. A teljesség igénye nélkül a legfontosabbak: *A multinacionális cégek különadójának és a bankadónak a bevezetése*, mivel a közjó érdekében igazságos, szolidáris, méltányos, arányos teherviselésre van szükség a társadalmi élet minden szereplője részéről. *A közüzemi díjak hatósági szabályozása, csökkentése, az energiaszolgáltató, többségében multinacionális cégek extraprofitjának csökkentésével*. Mivel a víz, az energiahordozók, a kommunális szolgáltatások a köz javát szolgálják, nemzeti kincsek. Az ezeket biztosító vállalatok fő célja a közjó biztosítása, így e szolgáltatásokat megfelelőbb, ha köztulajdonban lévő szervezetek végzik. Ugyanakkor e vállalatoknak, a közjót mint fő célt szem előtt tartva, nemzeti tulajdonban is törekedniük kell arra, hogy nyereségesen működjenek. *A devizahitelek megsegítése*. A bevezetett intézkedések közül az árfolyamgátat 450 ezren, a végtörlesztés 170 ezren vették igénybe. Ingatlanjukat vesztett családok lakótelepének felépítése Ócsán. A hitel törlesztésében állami segítség általában nem lehetséges, hiszen a hitelfelvétel önkéntesen, az egyéni felelősség alapján, a hitel kockázatának tudatában történt. Az egyén cselekedetét az állam nem kompenzálhatja minden esetben. A még a válságban bajbajutott devizahitelek közül azokat, akiket kilakoltatás fenyeget, az állam létszükséglet miatt (emberi élet védelme) jelen esetben támogathat, hangsúlyozva ennek kivételes voltát, hiszen az ilyen gyakorlat az egyént felelőtlen kockázatvállalásra ösztönzi.¹⁴ *A családi adókedvezmény bevezetése*. A gyermekes és jelentősebben a több gyermekes családok támogatása adó-visszatérítés formájában. Így az állam társadalmi szinten is elismeri, hogy a gyermek önmaga és a családban történő gyermeknevelés közjó.

Az alulról és felülről építkező szolidaritás társadalma megteremtheti az egyes személyek felelősségteljesen egymásért, közösségben végzett együttműködését, ami a közjót szolgálja, továbbá termékeny talajra hullhat az Evangélium magja.

Legközvetlenebbül a családi élet pusztulása okoz kárt a társadalom és nemzet egészének. A válások és a házasság nélkül együtt élők száma egyre nő, a házasságkötések és a születések száma csökkent, a világi rendben sok országban polgárjogot nyert az azonos neműek kapcsolata. A gyermekek jelentős része valódi családi fészek, szülői nevelés nélkül nő fel. Életét meghatározó évtizedeiben nem lát igazi példát maga előtt a tisztességes emberi, közösségi életre.¹⁵

¹⁴ Jezsuita európa iroda (www.jezsuita.hu)

¹⁵ Tomka Ferenc: Új Evangelizáció. Szent István Társulat, 1999

Új evangelizáció a Magyar Katolikus Egyházban

Kikből áll az Egyház? Az Egyház egyetemes fogalma szerint Krisztus titokzatos testének tagja minden megkeresztelt ember. Az Egyház szűkebb fogalma alapján: akik tudatosan elkötelezték magukat az Egyház hivatalos tanítása mellett.

A 2011-es népszámlálás szerint a népesség 39%-a mondta magát katolikusnak. A három nagy keresztény egyházhoz tartozónak 52,8%.

Az államszocializmus évtizedei alatt az uralkodó ideológia azt hirdette, hogy nincs abszolút igazság, az erkölcs nem örök, hanem társadalmi osztályhoz kötött. Erre érkezett hirtelen a pluralizáció, amely szétesett világszemléletet hozott, a maga erkölcsi, vallási, világnézeti sokféleségével. Az emberi szabadság mai értelmezése minden bűnre, akár a perverzítésre is fölmentést ad. A keresztényeket is körülveszi a konkrét világban és a média közvetítésén keresztül egy olyan világlátás, amely természetesnek és elfogadhatónak tartja a lopást, gyilkosságot, pornográfiát, prostitúciót, homoszexualitást, stb.¹⁶ Ehhez jön még a szekularizmus veszélye, amely manapság uralja a nyugati civilizációt. Ez lényegét tekintve a módszertani ateizmus egyetemes ideológiává emelése. Isten száműzése, kizárása a közgondolkodásból. E szekularizmus erejének beszédes jele például, hogy az európai Alkotmány előszavában nem történik említés az európai kultúra keresztény vagy vallásos gyökereire. A radikális felvilágosult kultúra hegemoniára törekvése ez, mely az egyéni szabadságjogok biztosítására hivatkozva nem hajlandó elismerni azt a történelmi tény, hogy a kereszténység értékteremtőként és hordozóként járult és járul hozzá Európa arculatának kialakításához.¹⁷

Manapság „a falvakban a vallásos népesség többségben érzi magát, míg a városi keresztények - arányuk a népesség 5-6%-a - úgy érzik, egyedül vannak a tágabb környezetükben. Örvendetes folyamat, hogy Magyarországon megállt és megfordult a fiatalok körében az elvallástalanodás folyamata. Nyugat-Európával szemben, Magyarországon az adatok javultak az elmúlt másfél évtizedben. A fiatalok körében növekedett a hívő életet választók aránya. Legkevésbé vallásos a hazai népesség negyven-hatvan év közötti középfokú végzettséggel rendelkező rétege. A társadalom 50%-a pedig a maga módján vallásos, magukat az Egyháztól nem határolják el, ám a maguk módján értelmezik és szűrik meg a hit elveit és az egyház tanítását. Ezek az adatok kommunikációs szempontból azért

¹⁶ uo.

¹⁷ Puskás Attila: Teológiai kihívások ma Magyarországon. Vigília 2006. március

is relevánsak, mert meghatározzák, mennyiben értik és beszélnek az egyházi nyelvet az egyes csoporthoz tartozók. Igazán jól, „anyanyelvi szinten”, csak a népesség mintegy 16%-a érti és beszél az egyházi nyelvezetet”.¹⁸

„Ma már nem működnek azok a módszerek, amelyekkel az Egyház több száz éven keresztül élt. Egy falusi társadalomban adottak voltak a közösségek, ma az urbanizálódott világban létre kell hozni őket. Régen a hitoktatás csak a gyerekeket érintette, ma pedig azt látjuk, hogy a felnőttek nem részesültek hitoktatásban, feljüket is kell irányulnia. A szentségek kiszolgáltatása régen automatikus módon történt: aki megszületett, azt megkeresztelték, elsőáldozó, majd bérmálkozó lett. Ma a szentségekhez a katekumenátus útja a kívánatos. Régen a személyesség adott volt, ma létre kell hozni. Régen nem volt szükség a misszióra, mert mindenki keresztény volt; ma pedig azt látjuk, hogy a misszióra nevelni kell. Mindenki, minden megkeresztelt ember hordozója az evangéliumnak, nem csak a papok és a hitoktatók. A régi szisztéma elvárt, feltételezett és működtetett: elvárta, hogy az emberek eljőjenek a templomba; feltételezte, hogy mindenki érti, miről van szó; feladata az volt, hogy az intézményrendszer működjön. Az új evangelizációban a missziós gondolkodás került előtérbe, a tanúságtétel kapott főszerepet.” - nyilatkozta *Csáki Tibor plébános*.

„Közösségeket építünk és összefogunk ingyen a másik javára. A közösségépítés hozománya az lesz, hogy „az emberség és az önállóság fejlődik majd, a társadalom működőképessé válik, valamint csak ez lehet az egyház megmaradásának kulcsa”.¹⁹ „Igazi ’krisztusi közösség’ csak ott valósul meg, ahol van közösen vállalt feladat. Első fázisban ez lehet a templom-épület tatarozása, közösségi ház építése. A már ’élő egyházköztség’ gyarapodása a nevelés, szociális gondoskodás, a társadalmi problémák gyógyításának szolgálatában érhető el. Így leszünk a ’Föld sója’.”²⁰ Beer Miklós püspökötya szavaihoz annyit tennék hozzá, hogy lényeges a hívek *személyes* megszólítása a feladatra.

A népegyház tehát válságban, megszűnőben, illetve átalakulóban van. Megújulás szükséges az új evangelizáció szellemében. A magyar egyházban az előbbieken felvázolt társadalmi összefüggések fontosságát még inkább előtérbe helyezik. Ennek jele a 2012 októberében megindult Váci egyházmegyei zsinat. A szomszédos országokra kitekintve hasonló indíttatású kezdeményezés a 2014-ben Ausztriában az Osztrák Katolikus Akció (KAÖ) és a püspökök

¹⁸ Tomka Miklós: Kikből áll az Egyház? Keresztény közéleti akadémia (www.kka.hu)

¹⁹ Tomka Miklós: A legreménytelenebb társadalom. Előadás, 2009/8.

²⁰ Beer Miklós hozzászólása Az Egyház, mint a közösség otthona és iskolája c. vitaindító irathoz (online: <http://zsinat.dunakanyar.hu/index.php?temaid=5&action=lista>), 2013.01.30.

összefogásával induló Jövőfórum, amely átfogó reformfolyamatot kíván beindítani az osztrák egyházban. A ma társadalma számára szeretné felmutatni kereszténység gyógyító és felszabadító erejét.²¹ Az új keresztény társadalom kialakulása nem képzelhető el megújult, élő egyházközségek és ezáltal élő Egyház nélkül, amely meg tudná mutatni a kereszténység evangéliumi arcát és ez az intézményesült Egyházat elutasító emberek számára is vonzóvá válhatna.

A keresztény ember világi küldetése és szerepe a társadalmi átalakításban - a keresztény ember cselekvési struktúrája Magyarországon

Az első cselekvési szint, az egyház szintje. Ez jelenti a személyes belső megtérés, valamint a communioban való részvételt (egyházi közösség, szentáldozás). A keresztény társadalom létrejöttéhez elengedhetetlen olyan megtért, elkötelezett keresztény felnőtt hívek felnevelődése, akik ismerik az Egyház tanítását erkölcsi kérdésekben és közösségi elkötelezettségűek. Ők alkotják a társadalom átalakulásához vezető alapközösségek magját.

A második szint, a világ és közügyek szintje. Magyarországon kevésbé választható el az 1. és 3-as szinttől, ugyanis a politikai pártok elég jellemzően meghatározzák saját helyüket és viszonyukat a kereszténységhez. A jelenlegi (2010-2014) politikai vezetés szerint „az Isten és a vele való kapcsolatunk valóban magánügyünk, de a kereszténység olyan értékeket, erkölcsi normákat ölel át, amelyekkel összhangban szervezhetjük meg egész életünket. Egy olyan társadalom, amely keresztény értékeken alapul, még a nem vallásos emberek számára is előnyös, hiszen a közjóra összpontosítja a figyelmet”.²² Ugyanakkor a 2002-2010 közötti kormányon lévő pártok az állami politizálás szintjére emelték az egyházellenességet. „Lépten-nyomon találkozhattunk azzal, hogy az Egyház ne politizáljon! Akik ezt hirdetik, arra törekednek, hogy a keresztény emberek közéleti tevékenységét korlátozzák, a közügyek intézéséből őket kiszorítsák. Ma politikai kultúrával rendelkező országokban ez nem így van. Egyetlen politikai formációnak sem jutna eszébe az egyházat jobb, vagy baloldali elkötelezettséggel vádolni. A magyarországi keresztények politizálása tehát hitvédelem, amely erkölcsi kötelezettségünk. A keresztény emberek részt vesznek a szavazáson, és hitük védelmében szavaznak, elutasítva az egyházuk ellen irányuló alaptalan támadásokat úgyis, hogy nem szavaznak olyan pártokra, amelyek egyházellenesek, illetve alapideológiájukat az antropocentrikus

²¹ Magyar Kurír 2013.01.21.

²² Orbán Viktor interjú. El Mundo, 2013. 04. 15.

humanizmusból/liberalizmusból merítik. Nem az egyházi tisztségviselőknek, hivataloknak kell visszautasítaniuk ezeket. Az egyházakhoz tartozó, politikai jártassággal rendelkező világiak álljanak készen arra, hogy a választási kérdésekben segítsék a tanácsért hozzájuk fordulókat. A demokratikus viszonyok erősítését szolgálja, ha nem szavakban, hanem szavazatokban fejezik ki a hívők a véleményüket. Minden keresztény közösség szervezze meg a maga érdekvédelmét és gondoskodjunk ennek összehangolásáról.²³

A harmadik szint a világgal való összefüggésben teremtett spirituális szint. Ez azt jelenti, hogy az evangélium örömeiben éljünk és ezt hirdessük abban a világi közösségben, amelyhez tartozunk. Képviseljük a világban a keresztény értékeket, ami a tanúságtételünk is egyben: elsősorban a családi élet szintjén. Mi az, ha nem a Maritain-féle heroikus humanizmus, ami a közjót szolgálja az emberek önfeláldozása által testvéreik jobb életéért. Ez a család és ez által a társadalom konkrét javáért történik a szeretet, hűség, szolidaritás, gyermeknevelés, önmagunk rövidtávú terveinek feladása által hosszútávú politizálással a jövőépítés szolgálatában. Képviseljük a keresztény értékeket a fogyasztói társadalom kihívásai közepette: a keresztény ember tudjon választani a dolgok között, a vásárlás átgondolt döntés eredménye legyen. Ezzel a tettünkkel másoknak is szabadságot adunk, hiszen tanulhatnak tőlünk. A másik alapvető probléma, hogy a fogyasztói társadalom nem tudja a dolgokat „élvezni”, csak „használni”. Ezt a képességét azért veszítette el, mert miután megvásárolt valamit, hamarosan más lép a piacra, ami jobb, minőségibb az előzőnél. Tudjunk örülni annak, amink van. Ne azért, mert modernebb, bár ez sem megvetendő, hanem elsősorban azért, mert használható, segít munkánkban, családi életünkben, emberi kapcsolatainkban. Ezzel a keresztény ember képes megszentelni a bevásárlóközpontokat és a fogyasztói szemléletet²⁴. Képviseljük a keresztény értékeket a munkatevékenységünkben. „A jelenlegi magyar társadalom egyik legégetőbb problémája a munkanélküliség. Egyetlen lehetőség van a foglalkoztatás bővítésére, és ez a mezőgazdaság. A Váci Egyházmegyében keresztény közösségeink – eltekintve néhány városunktól – falvakban vannak jelen. A földművelés, az öngondoskodás, a virágzó gazdaság olyan lehetőség és feladat, amit nekünk hívő embereknek kell példaadó módon bemutatni. Önkéntes szövetkezetekkel, helyi piac megteremtésével. Ahogy egykor a bencés szerzetesek megtanították népünket a föld szeretetére, ma ugyanúgy kell megtanítanunk az új nemzedéket. Ma is vannak nagyszerű példák a családi gazdálkodásra, fiatal gazdák

²³ Dr. Herjeczki János: Egyház-állam- szétválasztás? Keresztény közéleti akadémia (www.kka.hu)

²⁴ Bátor Botond OSPPE: A fogyasztói társadalom és a keresztény ember. In Szécsényi Harangok 2001. szeptember (online: <http://www.szecsényi.ofm.hu/SZH0109.htm>)

bátor vállalkozására.”²⁵

Az új keresztény társadalom kialakulásának esélyét latolgatva kihagyhatatlan a cigányság szerepe. Lényeges és megkerülhetetlen a cigányság megtérése és ezzel együtt integrációja az egyházi/társadalmi szerveződő közösségekbe. Erre azonban a téma komplexitása miatt ebben a cikkben nem térek ki.

Felmerül azonban a kérdés: Hol tanítanak ki azt a keresztény vezető réteget, akik elegendő szellemi energiával, politikai bátorsággal, okossággal rendelkeznek ahhoz, hogy a társadalom számára érthetővé tegyék: az új keresztény társadalmi ideál megfelel az egészséges észnek és a közjónak? Akik képesek felkelteni és kiérdemelni a többiek bizalmát, hogy a valódi vezetők erkölcsi tekintélyével vezessenek.

Az új keresztény társadalom alapjai a szolidaritás társadalmában az egyes emberek közösségekben végzett evangéliumi munkájával alakulhatnak ki. Ha az új keresztény társadalom igénye nagyobb közösségek szintjén megfogalmazódna, ez esélyt jelenthetne kibontakozásához. Természetesen a keresztény értékeket pártoló nagypolitikai háttér jelentősen előmozdíthatja és időben siettetheti kialakulását, de elfogadtatása és sikere alapvetően rajtunk múlik. „A keresztény azt a tant tekintti igaznak, amely szerint a földi állam egyszerre képezi az ember, Isten és az ördög birodalmát. A keresztény hivatása a világban az, hogy az ördögtől elvitassa az uralmat. Az idők végezetéig erre kell törekednie, de mindig csak részben arat sikert. A világ megmenekült, megváltott a reménységben, Isten országa felé halad, de nem szent. A keresztény ember küldetése, hogy az evangéliumi követelményeket megvalósítsa. A keresztény célja, amelyet földi tevékenységében szem előtt tart az, hogy a világot egy igazán és teljesen emberi földi élet helyszínévé tegye. Tökéletlenségekkel teli, de a szeretettől átítatott világgá, amelyben az igazságosság, az emberi személy méltósága és a testvéri szeretet szolgál mértékül. Olyan világgá, amely ugyanakkor Isten országának eljövételét készíti elő.”²⁶

²⁵ Beer Miklós hozzászólása Az Egyház, mint a közösség otthona és iskolája c. vitaindító irathoz (online: <http://zsinat.dunakanyar.hu/index.php?temaid=5&action=lista>), 2013.01.30.

²⁶ Jaques Maritain: Az igazi humanizmus. Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak / Szent István Társulat, Budapest, 1996.